

## پیش‌بینی وابستگی به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه از طریق اهداف استفاده از شبکه‌ها

(پژوهشی در میان دانشجویان دانشگاه‌های منطقه ۹ کشور)

سیده عذرا میرکاظمی\*، سمانه راستگو\*\*، فرشته احمدآبادی\*\*\*

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۶/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۱/۱۵

### چکیده

پژوهش حاضر به پیش‌بینی میزان وابستگی به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه از طریق اهداف استفاده از این شبکه‌ها در میان دانشجویان دانشگاه‌های منطقه ۹ کشور پرداخته است. روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی و ابزار پژوهش پرسشنامه بوده است. جامعه آماری شامل کلیه دانشگاه‌های منطقه ۹ کشور بود (۱۱ دانشگاه) که از بین آن‌ها ۶ دانشگاه با محقق همکاری و پرسشنامه به شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای توزیع و جمع‌آوری شد. برای تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی (تی تک نمونه، همبستگی پیرسون، رگرسیون خطی ساده و رگرسیون چندگانه) استفاده گردید. نتایج نشان داد که وابستگی به شبکه‌های اجتماعی از حد متوسط بیشتر است و بین اهداف پرکردن اوقات فراغت، ارتباط با نزدیکان و دوستان، تنوع در استفاده از خدمات و ثبت رکورد در لایک بیشتر با وابستگی به این شبکه‌ها همبستگی مثبتی به میزان ۰/۳۷ وجود دارد و این اهداف پیش‌بینی کننده ۱۴/۳ درصد میزان وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه به شمار می‌روند.

واژه‌های کلیدی: اهداف مصرف شبکه‌های اجتماعی، تلفن همراه، وابستگی

\* دانشیار مدیریت ورزشی دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران (نویسنده مسئول).

somirkazemi@birjand.ac.ir  
rastgoo.samaneh@yahoo.com  
smallfish1988@gmail.com

\*\* دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی دانشگاه صنعتی شاهرود.

\*\*\* دانشجوی دکتری فیزیولوژی ورزشی دانشگاه بیرجند.

## مقدمه

یکی از مسائل اجتماعی مهم عصر ما، مسئله وابستگی به اینترنت است. اینترنت در سال ۱۳۷۳ به ایران وارد شد و از آن به بعد آمار تعداد کاربران رشد بالایی را نشان می‌دهد. صرف‌نظر از کاربردهای فراوان اینترنت در زندگی روزمره بشر امروز، این فناوری ویژگی‌های خاص و منحصر به فردی دارد که جذابیت آن را برای کاربران صدچندان می‌کند. امکان ناشناس ماندن، دسترسی آسان به اینترنت، تنوع مطالب موجود در اینترنت و فراهم آوردن امکان دور شدن از واقعیت‌های ناخوشایند زندگی از جمله این جذابیت‌هاست. در این بین، کودکان، نوجوانان و جوانان بیش از هر رده سنی دیگری شیفته جستجو و برقراری ارتباط با دنیای جدید هستند و ذهن پویای آن‌ها مستعد گرایش به ناشناخته‌هاست. در این شرایط، شناخت ناکافی از نحوه استفاده از اینترنت در کنار جذابیت‌های آن در ترکیب با برخی صفات و ویژگی‌های شخصی افراد، موجب سوءاستفاده مفرط از اینترنت می‌شود. همین مسائل موجب شده که در سال‌های اخیر پدیده‌ای به نام اعتیاد به اینترنت به وجود آید (احمدی و همکاران، ۱۳۹۱: ۹۱). در مورد آمار شیوع وابستگی و اعتیاد به اینترنت در جوامع مختلف، آمار متعددی وجود دارد. آمار به‌طور میانگین نسبت افرادی که وابستگی افراطی و اعتیادگونه به آن دارند حدود ۲ تا ۵ میلیون در ازای ۵۰ میلیون استفاده‌کننده معمولی است. به عبارتی می‌توان گفت که تقریباً ۵ تا ۱۰ درصد استفاده‌کنندگان از اینترنت دچار مشکل اعتیاد هستند و با توجه به افزایش روزافزون استفاده از اینترنت، این آمار روند صعودی را طی می‌کند (حاجی‌زاده میمندی و همکاران، ۱۳۹۵: ۴۷۴).

شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه از یک‌سو، دارای برخی اثرات مطلوب کارکردی مانند اطلاع‌رسانی خبری، سیاسی، فرهنگی - اعتقادی و تخلیه روانی افراد و ایجادکننده ارتباط است و از سوی دیگر، کارکردهای نامطلوبی مثل ایجاد حس بی‌پروایی جنسی، افزایش مصرف نمایشی، ایجاد فضای امن برای افراد کجرو، ایجاد شبکه‌های ارتباطی

پنهان، وابستگی و اعتیاد موبایلی و... که محققان بعضاً بدان‌ها اشاره کرده‌اند نیز می‌باشد (موسوی و شفیق، ۱۳۹۵: ۱۴۶). همچنین با تسهیل همکاری و کار تیمی از طریق شبکه‌های اجتماعی، دانشجویان تعاملات رسمی و غیررسمی خود را با یکدیگر گسترش می‌دهند و ضمن کار کردن بر روی پروژه‌های درسی مشترک، آن‌ها را برای استفاده در اختیار دانشجویان دیگری قرار می‌دهند (Hamid & et al, 2015: 3). همان‌گونه که بیان گردید اعتیاد و وابستگی به اینترنت پیامدهای زیادی برای فرد دارد: مثل تغییر دادن سبک زندگی به‌منظور صرف زمان بیشتر در اینترنت، بی‌توجهی به سلامت خود در نتیجه کار با اینترنت، اجتناب از فعالیت‌های مهم زندگی به‌منظور صرف وقت بیشتر در اینترنت، کاهش روابط اجتماعی، نادیده گرفتن خانواده و دوستان، مشکلات مالی ناشی از هزینه‌های بهره‌گیری از اینترنت و مشکلات تحصیلی (Samson & Keen, 2005: 106).

جوانان به دلیل داشتن روحیه تنوع‌طلبی، خلاقیت، گرایش به برقراری ارتباط با دیگران، حس کنجکاوی و علاقه به داشتن زندگی متفاوت، به عضویت در شبکه‌های اجتماعی گرایش بیشتری دارند (امیرپور و گریوانی، ۱۳۹۳: ۲۵) و از آنجائی که استفاده از اینترنت در میان جوانان، بیش از هر گروه سنی دیگری می‌باشد و در کشور ما نیز بیشتر استفاده‌کنندگان از اینترنت جوانان‌اند و با توجه به این‌که بخش عظیمی از قشر جوان را دانشجویان تشکیل می‌دهند، می‌توان گفت که ورود به دانشگاه رویدادی مهم و بسیار حساس در زندگی نیروهای کارآمد و فعال جوان در هر کشوری به شمار می‌رود، که اغلب با تغییرات زیادی در روابط اجتماعی و فردی آن‌ها همراه است و با توجه به این‌که دانشجویان جهت انجام تکالیف یا مطالعه و تحقیق، ساعات بی‌شماری را به استفاده از اینترنت می‌گذرانند، استفاده ناصحیح از اینترنت و جست‌وجوهای کنجکاوانه دانشجویان به‌صورت بی‌هدف و بی‌برنامه نه‌تنها آن‌ها را از رسالت اصلی اینترنت در دانشگاه دور می‌کند، بلکه به دلیل ایجاد نوعی اعتیاد به اینترنت و صرف بیشترین زمان اوقات فراغت دانشجویان، می‌تواند عواقب نامطلوبی برای دانشجویان در پی داشته باشد.

اهمیت این موضوع به‌خصوص، هنگامی مشخص می‌شود؛ که توجه کنیم شبکه‌های اجتماعی همواره در بین کاربران ایرانی از محبوبیت بالایی برخوردار بوده و جوانان و دانشجویان یکی از مهم‌ترین اقشاری هستند که به دلیل خصوصیات مربوط به سن خود، بیشتر تحت تأثیر شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه قرار می‌گیرند. بنابراین مطالعه و تحقیق در مورد استفاده از شبکه‌های اجتماعی در اوقات فراغت و وابستگی به آن امری مهم و ضروری است. از این رو یکی از موضوعاتی که مورد توجه جدی پژوهشگران عصر حاضر و محور بسیاری از پژوهش‌ها و مطالعات قرار گرفته است، رابطه میان تمایل و گرایش جوانان به شبکه‌های اجتماعی و وابستگی به آن است، در واقع این پرسش مطرح می‌شود که جوانان با چه اهدافی از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند.

### مطالعات پیشین

در این راستا پژوهش‌هایی در داخل و خارج از کشور انجام شده است از جمله پژوهش شاهرودی و همکاران (۱۳۹۷) که نشان دادند دانشجویان وابستگی اعتیادگونه به تلفن همراه دارند.

یحیی‌زاده و همکاران (۱۳۹۶) نیز نشان دادند که دانشجویان به تلفن همراه اعتیاد داشتند.

زمانی و تقی‌پور (۱۳۹۶) که در پژوهش خود مهم‌ترین عوامل جذابیت شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه را اطلاع‌رسانی و اطلاع‌یابی، استفاده از فناوری‌های نوین رسانه‌ای، تسهیل در روابط خانوادگی، تسهیل در روابط دوستان و آشنایان، تقویت ارتباطات گروهی، تقویت ارزش‌ها و آگاهی‌های شخصی و استفاده از فرصت‌های تفریحی و سرگرمی بیان نمودند.

پیش‌بینی وابستگی به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه ... ۶۱

معینی کیا و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی نشان دادند که کاربست شبکه‌های اجتماعی مجازی در بین دانشجویان، با هدف تعامل با دوستان برابر ۵/۸ درصد می‌باشد که بیشترین درصد بوده و با هدف انجام کارهای پنهانی، خصوصی و دزدکی (از جمله کارهای سیاسی و...) با ۵/۵ درصد کمترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند.

خلیلی (۱۳۹۴) در بررسی خود نشان داد بیشتر دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند، دانشجویان روزانه به‌طور متوسط ۱۴۰ دقیقه از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کردند و مهم‌ترین دلیل استفاده از شبکه‌های اجتماعی از دیدگاه آن‌ها سرگرمی بود. شهبندی (۱۳۹۴) در پژوهش انجام‌شده نشان داد که تلفن همراه در اوقات فراغت جوانان دارای اهمیت بسزایی است و آن‌ها بیشتر در اوقات فراغت خود از این ابزار استفاده می‌کنند.

منصوریان و همکاران (۱۳۹۳) بیان نمودند که نمره وابستگی به تلفن همراه در بین دانشجویان در حد متوسط بود. بر اساس نتایج پژوهش شهبازی و همکاران (۱۳۹۲) نزدیک به ۵۹ درصد از دانشجویان عنوان کرده بودند که نمی‌توانند با نداشتن تلفن همراه کنار بیایند.

زاهد بابلان و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی که انجام دادند تأکید دارند؛ امروزه، شبکه‌های اجتماعی جزء جدایی‌ناپذیر زندگی بسیاری از دانشجویان شده‌اند و آنان بخش قابل توجهی از وقت خود را در این شبکه‌ها سپری می‌کنند.

جوادی‌نیا و همکاران (۱۳۹۲) به این نتیجه رسیدند که دلایل استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی به ترتیب اهمیت، برای ارتباط با دوستان قدیمی، ارتباط با دوستان کنونی، سرگرمی، پیدا کردن دوستان جدید، استفاده از تجربیات دیگران، آموزش و به اشتراک‌گذاری تصاویر بود.

اکبری تبار و اسکندری پور (۱۳۹۲) به نقل از گزارش مؤسسه مطالعات اینترنت پیو (۲۰۱۱) دلایل اصلی استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی را حفظ تماس و ارتباط با دوستان فعلی، حفظ تماس و ارتباط با خانواده، برقراری ارتباط با دوستانی که در

دنیای واقعی با آن‌ها ارتباطی نداریم، ارتباط با کسانی که علایق، سرگرمی‌ها و عاداتی مشابه ما دارند، پیدا کردن دوستان جدید، آگاهی از مطالب، پست‌ها و کامنت‌های افراد شناخته‌شده (سیاستمداران، ورزشکاران، هنرمندان و ...) ذکر کردند.

آکسوی (۲۰۱۸) در پژوهشی که به انجام رساند بیان نمود که یکی از دلایل وابستگی و اعتیاد به اینترنت نیاز به معاشرت بود به این صورت که مردان بیشتر به دنبال یافتن دوستان جدید و زنان بیشتر به برقراری ارتباط با دوستان فعلی خود علاقه داشتند (Aksoy, 2018: 861).

نتایج پژوهش آکاکاندلوا و والوبیتا (۲۰۱۷) نشان داد که بیشتر دانشجویان از ۳۱ تا ۶۰ دقیقه به‌طور روزانه درگیر شبکه‌های اجتماعی هستند علاوه بر این ۲۲/۴٪ افراد به شبکه‌های اجتماعی وابستگی اعتیادگونه داشتند (Akakandelwa & Walubita, 2017: 1).

تاکنون مطالعات چندی در خصوص شبکه‌های اجتماعی در میان دانشجویان در ایران انجام شده است اما، اغلب پژوهش‌ها انگیزه دانشجویان در استفاده از این شبکه‌ها را مورد مطالعه قرار داده‌اند و با مروری بر تحقیقات پیشین مشاهده می‌شود که هیچ‌کدام از آن‌ها موضوع رابطه میزان وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی با اهداف استفاده از آن را مورد مطالعه قرار نداده‌اند و از این نظر تحقیق حاضر دارای تازگی بوده و بدیع می‌باشد. از این رو این پژوهش قصد دارد به پیش‌بینی میزان وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی از طریق اهداف استفاده از این شبکه‌ها بپردازد. در این راستا پژوهشگر به دنبال آزمون فرضیات زیر است:

- دانشجویان دانشگاه‌های منطقه ۹ کشور به شبکه‌های اجتماعی وابسته می‌باشند.
- بین اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه با میزان وابستگی به این شبکه‌ها رابطه وجود دارد.
- اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه وابستگی به این شبکه‌ها را پیش‌بینی می‌کند.

## روش پژوهش

روش پژوهش توصیفی- همبستگی است که به بررسی رابطه میزان وابستگی دانشجویان دانشگاه‌های منطقه ۹ کشور به شبکه‌های اجتماعی و پیش‌بینی میزان این وابستگی از طریق اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی می‌پردازد. جامعه آماری پژوهش دانشجویان دانشگاه‌های منطقه ۹ کشور بود که ۶ دانشگاه بیرجند، صنعتی بیرجند، کوثر بجنورد، بجنورد، نوین سبزوار و حکیم سبزوار جهت شرکت در تحقیق اعلام آمادگی نمودند. که تعداد ۱۲۱۱ نفر از دانشجویان دختر و پسر به روش نمونه‌گیری تصادفی- طبقه‌ای به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شدند (جدول ۱)؛ در پژوهش حاضر از یک پرسشنامه محقق ساخته استفاده گردید. بخش اول پرسشنامه مربوط به سؤالات دموگرافیک دانشجویان مورد مطالعه شامل مشخصات فردی مشتمل بر جنس، وضعیت تأهل، وضعیت سکونت و سطح تحصیلات دانشجویان و بخش دوم شامل سؤالات پژوهش بود. به‌منظور دستیابی بر روایی، قبل از طراحی پرسشنامه‌ها، مطالعه مقدماتی پیرامون شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه انجام شد. برای مثال از منابع کتابخانه‌ای، پایگاه‌های نشریات الکترونیکی معتبر و مصاحبه با برخی از صاحب‌نظران و دانشجویان استفاده گردید و شاخص‌ها بر اساس نظر آنان تدوین گردید. برای تعیین روایی محتوایی پرسشنامه از خبرگان و صاحب‌نظران در زمینه شبکه‌های اجتماعی استفاده شد.

پس از چند بار رفت‌وبرگشت پرسشنامه و اعمال نظر اصلاحی صاحب‌نظران و اطمینان از بر خورداری از روایی لازم، پرسشنامه بین ۳۰ نفر از دانشجویان توزیع و پایایی آن با استفاده از روش ضریب آلفای کرونباخ بررسی و تأیید شد ( $\alpha=0/87$ ). پس از هماهنگی با مسئولان دانشگاه‌ها و توجیه دانشجویان در زمینه پژوهش و کسب رضایت از آنان با اطمینان از محرمانه بودن اطلاعات، پرسشنامه توزیع و پس از تکمیل جمع‌آوری شدند. آزمون پایایی داده‌های این پژوهش پس از جمع‌آوری و کدبندی و

ورود به رایانه توسط نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۰ با استفاده از شاخص‌های آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار و درصد فراوانی) و روش‌های آمار استنباطی (تی تک نمونه‌ای، ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل رگرسیون خطی ساده و گام‌به‌گام) تجزیه و تحلیل شد.

جدول ۱- محاسبه حجم نمونه آماری به تفکیک دانشگاه

دانشگاه	بیرجند	صنعتی بیرجند	کوثر بجنورد	بجنورد	نوین سبزوار	حکیم سبزوار
حجم حدودی جمعیت آماری	۱۲۰۰۰	۲۵۰۰	۲۲۰۰	۲۸۸۱	۹۰۰	۱۰۲۰۰
حجم نمونه بر اساس جدول مورگان	۳۷۳	۳۳۳	۳۲۷	۳۳۸	۲۶۹	۳۷۰
حجم نمونه آماری	۳۸۶	۶۲	۱۳۶	۲۵۰	۲۷	۳۵۰

### یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش حاضر در دو بخش ارائه می‌شود. بخش توصیفی به معرفی ویژگی‌های دموگرافیک پاسخگویان می‌پردازد و بخش استنباطی به آزمون فرضیات تحقیق اختصاص دارد و جهت بررسی ارتباط بین متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون خطی ساده و رگرسیون چندگانه (گام‌به‌گام) استفاده شده است.

### یافته‌های توصیفی

در این پژوهش ۱۲۱۱ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های منطقه ۹ حضور داشتند که از این تعداد ۷۵۳ نفر از پاسخ‌دهندگان دختر بوده‌اند که ۶۲/۵ درصد از کل پاسخ‌دهندگان می‌باشند و ۴۴۹ نفر از پاسخ‌دهندگان پسر بوده‌اند که ۳۷/۱ درصد از کل



پیش‌بینی وابستگی به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه ... ۶۵

پاسخ‌دهندگان می‌باشند. همچنین اکثریت پاسخ‌دهندگان مجرد و غیربومی بودند و در مقطع کارشناسی تحصیل می‌نمودند که در بین دانشگاه‌های شرکت‌کننده در پژوهش بیشترین تعداد مربوط به دانشگاه بیرجند می‌باشد.

جدول ۲- ویژگی‌های دموگرافیک دانشجویان دانشگاه‌های منطقه ۹ کشور

متغیر	درصد فراوانی
جنس	دختر ۶۲/۵
	پسر ۳۷/۱
	بی‌پاسخ ۰/۷
وضعیت تأهل	مجرد ۸۲/۷
	متاهل ۱۵/۰
	بی‌پاسخ ۲/۲
مقطع تحصیلی	کارشناسی ۸۴/۴
	کارشناسی ارشد ۳/۶
	دکترا ۰/۶
	بی‌پاسخ ۱۱/۹
وضعیت سکونت	بومی ۲۸/۵
	غیربومی ۶۶/۶
	بی‌پاسخ ۴/۵
دانشگاه	دانشگاه کوثر بجنورد ۱۱/۲
	دانشگاه بجنورد ۲۰/۶
	دانشگاه نوین سبزوار ۲/۲
	دانشگاه حکیم سبزواری ۲۸/۹
	دانشگاه بیرجند ۳۱/۹
	دانشگاه صنعتی بیرجند ۵/۱

## یافته‌های استنباطی

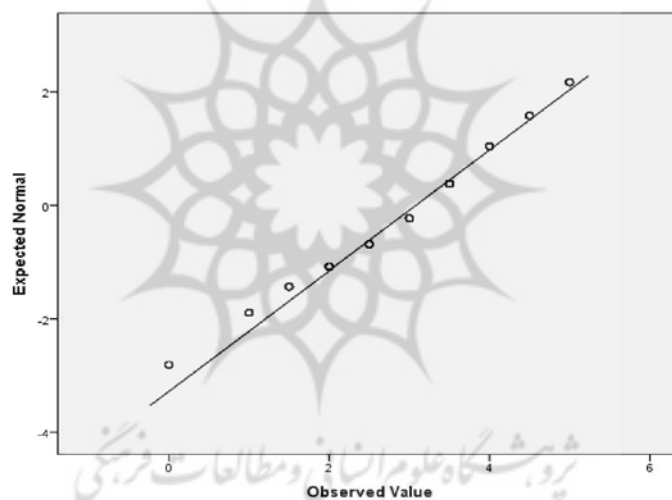
در این قسمت به بررسی میزان وابستگی به شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه‌های منطقه ۹ کشور پرداخته شده است.

فرضیه ۱: دانشجویان دانشگاه‌های منطقه ۹ کشور به شبکه‌های اجتماعی وابسته

می‌باشند.

ابتدا به کمک نمودار احتمال نرمال ملاحظه گردید داده‌ها از توزیع نرمال تبعیت

می‌کنند.



نمودار ۱- بررسی نرمالیتی برای متغیر میزان وابستگی به شبکه‌های اجتماعی دانشجویان دانشگاه‌های منطقه ۹ کشور

به کمک آزمون تی تک نمونه‌ای میزان وابستگی به شبکه‌های اجتماعی را بین

دانشجویان منطقه ۹ با مقدار میانگین (۳) مقایسه گردید.

پیش‌بینی وابستگی به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه ... ۶۷

جدول ۳- آمار توصیفی برای میزان وابستگی به شبکه‌های اجتماعی دانشجویان دانشگاه‌های منطقه

۹ کشور

انحراف معیار	میانگین	تعداد	
۰/۹۴۰۲۷	۳/۰۸۴۴	۱۲۰۳	وابستگی

جدول ۴- آزمون تی تک نمونه‌ای برای میزان وابستگی به شبکه‌های اجتماعی دانشجویان

دانشگاه‌های منطقه ۹ کشور

مقدار P	t آماره	درجه آزادی	
۰/۰۰۲	۳/۱۱۲	۱۲۰۲	وابستگی

با توجه به سطح معناداری که کمتر از ۰/۰۵ شده است، میانگین وابستگی به شبکه‌های اجتماعی تفاوت معناداری با مقدار میانگین داشته و با توجه به جدول آمار توصیفی برای این متغیر ملاحظه می‌گردد که میانگین برابر ۳/۰۸۴ می‌باشد و این مقدار تفاوت معناداری با میانگین (۳) دارد و نشان می‌دهد وابستگی به شبکه‌های اجتماعی بین دانشجویان از حد متوسط بیشتر است.

**فرضیه ۲:** اهداف استفاده از شبکه‌های مجازی میزان وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی را در بین دانشجویان منطقه ۹ کشور پیش‌بینی می‌کند. برای بررسی فرضیه یادشده ابتدا همبستگی بین اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی با وابستگی به این شبکه‌ها بررسی شد. با توجه به نرمال بودن متغیرهای تحقیق از همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین متغیرها استفاده شد:

جدول ۵- آزمون همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی با

وابستگی به شبکه‌های اجتماعی

	وابستگی به شبکه‌های اجتماعی	
	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معناداری
پیر کردن اوقات فراغت و سرگرمی	۰/۰۰۰	۱۰۰۰/۰
تنوع گستردگی در خدمات	۰/۰۷۸	۱۰۰۰/۰
صرفه‌جویی در هزینه	۰/۰۸۱	۱۰۰۰/۰
ارتباط با دوستان و نزدیکان قدیمی	۰/۰۵۲	۱۰۰۰/۰
ثبت رکورد بیشتر در گذاشتن پست	۰/۰۷۸	۱۰۰۰/۰
تنوع در مبادله اطلاعات روز علمی	۰/۰۶۱	۱۰۰۰/۰
ثبت رکورد در لایک بیشتر	۰/۰۵۸	۱۰۰۰/۰
رقابت در بازی‌های آنلاین	۰/۰۰۲	۱۰۰۰/۰
دوست‌یابی	۰/۰۵۷	۱۰۰۰/۰
جوک و طنز گرایی	۰/۰۸۱	۱۰۰۰/۰
ارتباط تصویری	۰/۰۴۱	۱۰۰۰/۰
مبادله ایده و مبادله فرهنگی اجتماعی	۰/۰۱۱	۱۰۰۰/۰

با توجه به کمتر بودن سطح معناداری همه آزمون‌ها از ۰/۰۵ می‌توان گفت وابستگی به شبکه‌های اجتماعی با اهداف استفاده از شبکه‌ها مثبت و معنادار می‌باشد. برای بررسی تأثیر ابعاد اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر وابستگی به این شبکه‌ها، با توجه به سطح سنجش فاصله‌ای متغیرها از تحلیل رگرسیون خطی ساده کمک گرفته شد. نتایج در جدول (۶) ارائه شده است.

پیش‌بینی وابستگی به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه ... ۶۹

جدول ۶- آنالیز واریانس تحلیل رگرسیون خطی ساده اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر وابستگی به شبکه‌ها

سطح معناداری	F آماره	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات	
۰/۰۰۰۱	۱۳۱/۲۷	۱۰۳/۴۴	۱	۱۰۳/۴۴	رگرسیون
		۰/۷۸	۱۱۹۵	۹۴۱/۶۳	باقی مانده
			۱۱۹۶	۱۰۴۵/۰۷	کل

نتایج تحلیل واریانس در جدول ۶ نشان می‌دهد که یک رابطه خطی معنادار بین اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی و وابستگی به شبکه‌ها وجود دارد (با توجه به کمتر بودن سطح معناداری آزمون از ۰/۰۵). در ادامه ضرایب مدل رگرسیون بررسی شد.

جدول ۷- ضرایب مدل رگرسیون اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر وابستگی به شبکه‌ها

سطح معناداری	t آماره	ضرایب استاندارد بتا	ضرایب غیراستاندارد		
			خطای برآورد	B	
۰/۰۰۰۱	۲۲/۰۰۵	۰/۰۹	۰/۰۹	۲/۰۶	مقدار ثابت
۰/۰۰۰۱	۱۱/۴۵	۰/۳۱	۰/۰۳	۰/۴۰	اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی

با توجه به نتایج بدست آمده می‌توان رابطه خطی زیر را بر اساس تحلیل رگرسیون بیان کرد:

(اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی) =  $۰/۴۰ + ۲/۰۶$  = وابستگی به شبکه‌های مجازی

رابطه یادشده به این معنی است که اگر اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی به اندازه یک واحد افزایش یا کاهش داشته باشد، وابستگی به شبکه‌های اجتماعی به اندازه ۰/۴۰ افزایش یا کاهش خواهد داشت.

در ادامه جهت مدل‌بندی ارتباط بین اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی و وابستگی به شبکه‌ها از تحلیل رگرسیون خطی چندگانه به روش گام‌به‌گام کمک گرفته شده است. در تحلیل رگرسیون به روش گام‌به‌گام متغیرهای مستقل (اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی) با توجه به میزان همبستگی با متغیر وابسته (وابستگی به شبکه‌های اجتماعی) یک‌به‌یک به مدل اضافه می‌شوند و در صورتی که حضور آن‌ها در مدل معنادار نباشد از مدل حذف می‌شوند. نتایج در جدول ۸ ارائه شده است.

جدول ۸- تحلیل آنالیز واریانس رگرسیون خطی چندگانه اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی و وابستگی به شبکه‌ها

منبع تغییرات	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F آماره	سطح معناداری
رگرسیون	۲۵/۱۳۱	۴	۸۱/۳۲	۳۴/۴۴	۰۰۰۱/۰
باقیمانده	۷۸۹/۵۴	۱۰۶۷	۷۴/۰		
کل	۸۰/۹۲۰	۱۰۷۱			

نتایج تحلیل واریانس در جدول ۸ نشان می‌دهد که یک رابطه خطی معنادار بین برخی از اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی و وابستگی به شبکه‌ها وجود دارد (با توجه به کمتر بودن سطح معناداری آزمون از ۰/۰۵). در ادامه به دنبال برآورد ضرایب مدل رگرسیون هستیم.

پیش‌بینی وابستگی به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه ... ۷۱

جدول ۹- ضرایب معنادار رگرسیون خطی چندگانه اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی و وابستگی به شبکه‌ها

سطح معناداری	t آماره	ضرایب استاندارد	ضرایب غیراستاندارد		
			B	خطای برآورد	
۰۰۰۱/۰	۶۰/۱۷		۱۰۳/۰	۸۱/۱	مقدار ثابت
۰۰۰۱/۰	۷۲/۵	۲۰/۰	۰۲۸/۰	۱۶/۰	پروکردن اوقات فراغت و سرگرمی
۰۰۰۱/۰	۸۷/۳	۱۲/۰	۰۲۶/۰	۱۰/۰	ارتباط با دوستان و نزدیکان قدیمی
۰۰۷/۰	۷۰/۲	۰۹/۰	۰۲۹/۰	۰۷/۰	تنوع گستردگی در خدمات
۰۲/۰	۳۲/۲	۰۶/۰	۰۲۸/۰	۰۶/۰	ثبت رکورد در لایک بیشتر

جدول ۱۰- ضرایب غیرمعنادار (متغیرهای حذف‌شده) در مدل رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام

سطح معناداری	t آماره	ضریب استاندارد	
۷۴/۰	۳۲/۰	۰۱۲/۰	صرفه‌جویی در هزینه
۸۳/۰	-۲۰/۰	-۰۰۸/۰	ثبت رکورد در بیشترین پست
۳۹/۰	۸۵/۰	۰۲۷/۰	تنوع در مبادله اطلاعات
۵۲/۰	-۶۴/۰	-۰۲۲/۰	رقابت در بازی‌های آنلاین
۶۱/۰	۴۹/۰	۰۱۷/۰	دوست‌یابی
۴۴/۰	۷۶/۰	۰۲۵/۰	جوک و طنزگرایی
۴۰/۰	۸۳/۰	۰۲۶/۰	ارتباط تصویری
۷۸/۰	۲۷/۰	۰۰۸/۰	مبادله ایده و مبادله فرهنگی - اجتماعی

با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان رابطه خطی زیر را بر اساس عوامل معنادار اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی در پیش‌بینی وابستگی به شبکه‌ها بیان کرد:

$$+ \text{پر کردن اوقات فراغت و سرگرمی} \times 0/16 + 81/1 = \text{وابستگی به شبکه‌ها}$$
$$+ \text{تنوع گستردگی در خدمات} \times 0/07 + \text{ارتباط با دوستان و نزدیکان قدیمی} \times 0/10$$
$$\text{ثبت رکورد در لایک بیشتر} \times 0/06$$

رابطه یادشده به این معنی است که اگر امتیاز متغیر پر کردن اوقات فراغت و سرگرمی به اندازه یک واحد افزایش یا کاهش داشته باشد، وابستگی به شبکه‌های اجتماعی به طور متوسط به اندازه ۰/۱۶ واحد افزایش یا کاهش خواهد داشت و همچنین اگر امتیاز متغیر ارتباط با دوستان و نزدیکان قدیمی به اندازه یک واحد افزایش یا کاهش داشته باشد، وابستگی به شبکه‌های اجتماعی به طور متوسط به اندازه ۰/۱۰ واحد افزایش یا کاهش خواهد داشت و همچنین اگر امتیاز متغیر تنوع گستردگی در خدمات به اندازه یک واحد افزایش یا کاهش داشته باشد وابستگی به شبکه‌های اجتماعی به اندازه ۰/۰۷ واحد کاهش یا افزایش خواهد داشت و همچنین اگر امتیاز متغیر ثبت رکورد در لایک بیشتر به اندازه یک واحد افزایش یا کاهش داشته باشد وابستگی به شبکه‌های اجتماعی به اندازه ۰/۰۶ واحد کاهش یا افزایش خواهد داشت.

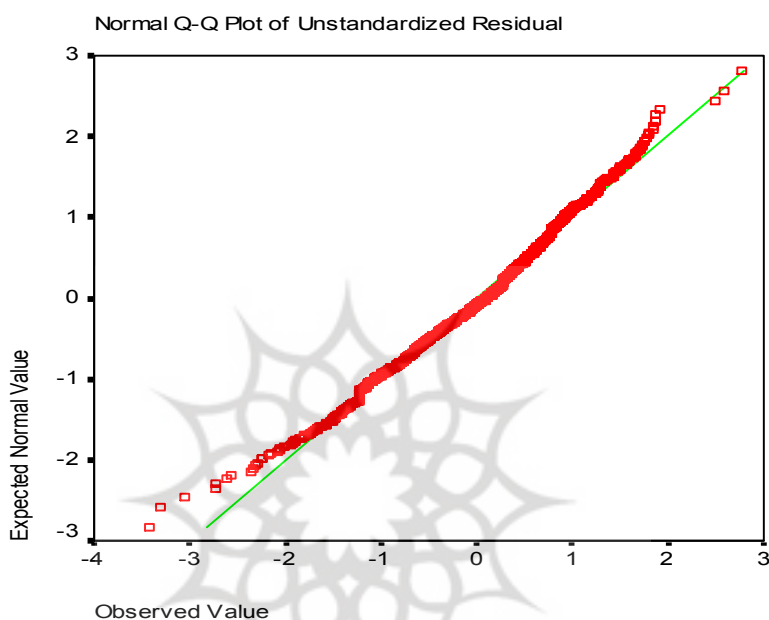
#### نیکویی برازش و پیش‌فرض‌های مدل رگرسیون:

دریک تحلیل رگرسیون زمانی نتایج بدست آمده معتبر و قابل استناد هستند که پیش‌فرض‌های استفاده از مدل برقرار باشد. این پیش‌فرض‌ها در مدل رگرسیون خطی ساده عبارت‌اند از: نرمال بودن باقیمانده‌ها، استقلال باقیمانده‌ها و همگنی واریانس باقی‌مانده‌ها که در ادامه به بررسی این سه مورد پرداخته شده است:



### نرمال بودن باقیمانده‌ها (خطاهای مدل):

برای بررسی نرمال بودن خطاها از نمودار احتمال نرمال استفاده شد که نتایج حاکی از نرمال بودن خطاها است.



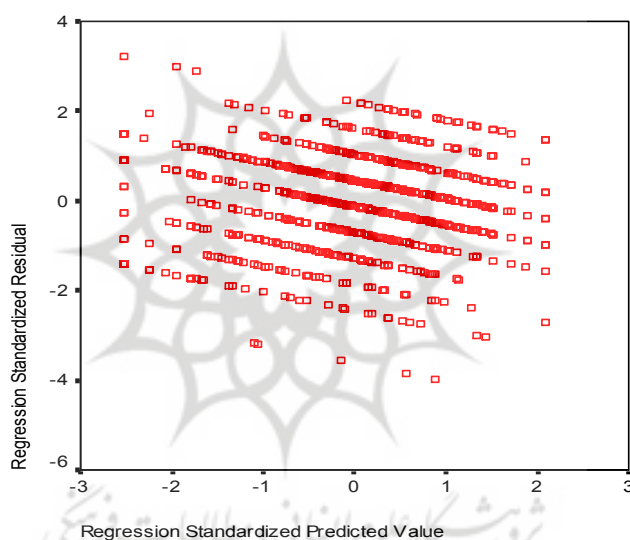
نمودار ۲- بررسی نرمالیتی خطاهای مدل

### استقلال باقی مانده‌ها:

برای بررسی استقلال باقیمانده‌ها از آماره‌ای به نام دوربین-واتسون کمک گرفته شد. مقدار این آماره عددی است بین ۰ تا ۴ و اگر مقدار آن نزدیک عدد ۲ باشد نشان‌دهنده استقلال باقیمانده‌های رگرسیون است. به‌عنوان یک معیار معمولاً اعداد بین ۱/۵ تا ۲/۵ و یا اعداد بین ۱ تا ۳ نشان از استقلال باقیمانده‌ها دارند. در مدل رگرسیون انجام‌شده مقدار آماره دوربین واتسون برابر ۱/۶۹ شده است که مؤید برقراری فرض استقلال باقیمانده‌ها می‌باشد.

### همگنی واریانس باقیمانده‌ها:

یکی از راه‌های بررسی همگنی (برابری) واریانس باقیمانده‌های مدل رگرسیون خطی استفاده از نمودار پراکنش باقیمانده‌ها در برابر مقادیر پیش‌بینی شده است. هرگاه پراکندگی نقاط رسم شده در این نمودار روند خاصی نداشته باشد نشان‌دهنده برقراری فرضیه همگنی واریانس باقیمانده‌ها می‌باشد که این موضوع در نمودار زیر ملاحظه می‌شود، یعنی بر اساس نمودار ۳ فرضیه همگنی واریانس باقیمانده‌ها برقرار است.



نمودار ۳- پراکندگی باقیمانده‌ها در مقابل مقادیر پیش‌بینی شده رگرسیون اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر وابستگی به شبکه‌ها

### نیکویی برازش مدل:

در جدول زیر برخی از شاخص‌های نیکویی (خوبی) برازش مدل ارائه شده است.

پیش‌بینی وابستگی به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه ... ۷۵

جدول ۱۱- شاخص‌های نیکویی برآزش رگرسیون اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر

وابستگی به شبکه‌ها

خطای استاندارد برآورد	ضریب تعیین تصحیح شده	ضریب تعیین	همبستگی
۰/۸۶	۰/۱۳۹	۰/۱۴۳	۰/۳۷

بر اساس نتایج بیان شده، بین اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی با وابستگی به شبکه‌ها همبستگی مثبتی به میزان ۰/۳۷ وجود دارد. همچنین ضریب تعیین مدل رگرسیون برابر ۳/۱۴ درصد است و به این معنی است که حدود ۳/۱۴ درصد تغییرات وابستگی به شبکه‌های اجتماعی به وسیله اهداف استفاده از شبکه‌ها تبیین می‌شود. علاوه بر این‌ها خطای استاندارد برآورد در این مدل برابر ۰/۸۶ می‌باشد که شاخصی است نسبی و برای مقایسه مدل‌ها از آن استفاده می‌شود و هر چه مقدار آن کمتر باشد بهتر است.

### بحث و نتیجه‌گیری

یکی از اتفاقات مهم در حال حاضر، ظهور فناوری‌های ارتباطی است که برجسته‌ترین آن اینترنت و شبکه‌های اجتماعی است که اصلی‌ترین عوامل تشکیل‌دهنده فضای مجازی، شناخته می‌شوند. استفاده جوانان ایرانی از شبکه‌های اجتماعی مجازی رو به گسترش می‌باشد و به‌طور گریزناپذیری، جوانان؛ پرجمعیت‌ترین و پرتعدادترین گروه نسلی ایران، در مواجهه با اینترنت و متأثر از فضای مجازی هستند. با توجه به نتایج بدست آمده از پژوهش حاضر و با توجه به پیشینه نظری و پژوهشی تحقیق، می‌توان گفت عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی و برخورداری از خدمات متعدد آن امری اجتناب‌ناپذیر بوده و لازمه انطباق با تکنولوژی روز و مدیریت آن، نیاز به اطلاع‌رسانی و برنامه‌ریزی قوی و مداوم را ایجاب می‌کند.

مطالعه حاضر نشان داد وابستگی به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه در بین دانشجویان بیشتر از حد متوسط بوده است. استفاده زیاد از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند تأثیراتی را بر کاربر به همراه داشته باشد. این نتیجه با مطالعه شاهرودی و همکاران (۱۳۹۷)، منصوریان و همکاران (۱۳۹۳) که به وضعیت اعتیاد به تلفن همراه در دانشجویان علوم پزشکی تهران می‌پرداخت همسو است. حال آنکه این نتایج با مطالعه یحیی زاده و همکاران (۱۳۹۶) که به بررسی شیوع اعتیاد به تلفن همراه در دانشجویان پرستاری می‌پرداخت و نتایج پژوهش آکاکاندلوا و الویبتا (۲۰۱۷) هم سو نیست که احتمالاً یکی از دلایل آن می‌تواند متفاوت بودن ابزار تشخیص میزان وابستگی افراد به تلفن همراه در این پژوهش‌ها باشد. در تبیین علت وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی می‌توان گفت که امکانات تفریحی و ورزشی مناسب و درخور قشر جوان در این منطقه ناکافی بوده و از سوی دیگر جذابیت‌ها، امکانات و قابلیت دسترسی سریع و آسان به تلفن همراه جهت پر کردن اوقات فراغت باعث گرایش بیشتر دانشجویان به این شبکه‌های اجتماعی شده است.

بر اساس نتایج پژوهش شهبازی و همکاران (۱۳۹۲)، نزدیک به ۵۹ درصد از دانشجویان عنوان کرده بودند که نمی‌توانند با نداشتن تلفن همراه کنار بیایند که نشانگر وابستگی آنان به تلفن همراه بوده و میزان وابستگی به تلفن همراه با توجه به درصد ذکر شده بیشتر از حد متوسط بوده و از این لحاظ با پژوهش حاضر همخوانی دارد. با توجه به این که نتایج نشان داد که وابستگی اعتیادگونه در دانشجویان منطقه ۹ کشور بیشتر از حد متوسط است و استفاده افراطی از آن می‌تواند باعث افت تحصیلی دانشجویان و کاهش برقراری ارتباط با خانواده‌هایشان شود و در طولانی مدت می‌تواند اثرات مخرب روحی و فرهنگی ایجاد نماید؛ بنابراین لازم است مسئولان آموزشی و فرهنگی دانشگاه‌ها این مهم را در نظر گرفته و ضمن برگزاری کارگاه‌های آموزشی جهت افزایش آگاهی از پیامدهای مثبت و منفی تلفن همراه بر زندگی تحصیلی و

شخصی و مدیریت استفاده از آن، برنامه‌هایی نیز جهت استفاده بهینه اوقات فراغت دانشجویان در این منطقه تدوین نمایند.

علاوه بر این غنی‌سازی فضای خانواده از نظر عاطفه و محبت هم کمک زیادی به مدیریت این ماجرا می‌کند. حال که عیب‌های پیدا و پنهان شبکه‌های اجتماعی را مطرح کردیم که وابستگی به آن به دلایل ذکر شده مناسب نمی‌باشد، لازم است اشاره نمود که ظرفیت شبکه‌های مجازی بسیار بیشتر از چیزی است که اغلب ما فکر می‌کنیم و کافی است بدانیم که از خود و از زندگی چه می‌خواهیم تا بتوانیم بهتر و مفیدتر از اطلاعات موجود در این شبکه‌ها بهره ببریم یا به دنبال روش‌هایی باشیم که می‌توانند به بهره‌وری هرچه بیشتر شبکه‌های اجتماعی برای عموم کمک کنند.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد بین اهداف پرکردن اوقات فراغت، ارتباط با نزدیکان و دوستان، تنوع در استفاده از خدمات و ثبت رکورد در لایک بیشتر با وابستگی به این شبکه‌ها همبستگی مثبتی به میزان ۰/۳۷ وجود دارد و این اهداف پیش‌بینی کننده ۱۴/۳ درصد میزان وابستگی دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه به شمار می‌روند که در ادامه به تفکیک در مورد هرکدام از اهداف به تفصیل به بحث خواهیم پرداخت. همان‌گونه که ذکر شد دانشجویان با هدف پرکردن اوقات فراغت به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه وابستگی دارند که از این نظر با پژوهش شهیندی (۱۳۹۴) و زاهد بابلان و همکاران (۱۳۹۳) همسو می‌باشد.

با توجه به تحقیقات انجام شده یکی از علل مصرف بالای اینترنت در میان نوجوانان و جوانان، پر کردن اوقات فراغت است؛ زیرا امکانات ورزشی یا تفریحی به اندازه کافی در اختیار آنان قرار ندارد. اکثر خانواده‌ها نیز از این امر استقبال می‌کنند که نوجوانان در خانه و در کنار آن‌ها با یک کامپیوتر و اشغال خط تلفن سرگرم باشند، غافل از این که در صورت استفاده نامناسب از اینترنت، آثار منفی و مخرب آن به مراتب بیشتر از بسیاری از سرگرمی‌های دیگر است. همچنین با توجه به میزان نسبتاً بالای زمان اوقات فراغت دانشجویان و همچنین با توجه به حساسیت فوق‌العاده‌ای که اوقات

فراغت در زندگی افراد دارد و اندکی بی‌تفاوتی و بی‌توجهی به آن می‌تواند آسیب‌ها و انحرافات فراوانی را به بار آورد و بسیاری از انحرافات اخلاقی و آسیب‌پذیری‌های اجتماعی نیز در همین زمان اتفاق می‌افتد ضروری به نظر می‌رسد که برنامه‌های اوقات فراغت با جهت‌گیری صحیح و سالم انتخاب شود تا بدین‌وسیله بسیاری از نابسامانی‌های روحی و جسمی و اجتماعی درمان یافته و خلاقیت‌های فردی و اجتماعی به بار آید.

در این پژوهش با توجه به این‌که بین پرکردن اوقات فراغت دانشجویان با وابستگی به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه ارتباط معناداری وجود دارد پیشنهاد می‌شود که از برنامه‌های اوقات فراغتی که هم شادی‌آفرین، سرگرم‌کننده و لذت‌بخش و هم متضمن رشد و کمال دانشجویان می‌باشد استفاده گردد. ضمن این‌که این برنامه‌ها باید سعادت فردی و سلامت اجتماعی آنان را نیز به همراه داشته باشد. همچنین این برنامه‌ها باید از نوعی تعادل برخوردار باشند و افراط و تفریط در آن مشاهده نشود و به عبارتی با یک برنامه‌ریزی خوب می‌توان از این زمان به نحو احسن استفاده کرد. والدین، مربیان و رسانه‌ها می‌توانند از این زمان برای بیان معیارهای زندگی سالم و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در میان قشر جوان و نوجوان استفاده کنند.

با توجه به نتایج تنوع در استفاده از خدمات در استفاده از شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه به‌طور معناداری رابطه مثبتی با وابستگی به شبکه‌های اجتماعی داشته و پیش‌بینی‌کننده میزان وابستگی به این شبکه‌ها می‌باشد؛ از این‌رو در کنار رشد و توسعه شبکه‌های اجتماعی آنچه باعث وابستگی به این شبکه‌ها می‌شود اهمیت بیش‌ازپیش ایجاد تنوع در نرم‌افزارها و برنامه‌های تلفن همراه برای پرکردن اوقات فراغت جوانان و تأمین نیازهای مختلف این قشر می‌باشد. این نتیجه با پژوهش‌های انجام‌شده توسط زمانی و تقی‌پور (۱۳۹۶)، خلیلی (۱۳۹۴)، اکبری تبار و اسکندری (۱۳۹۲) همسو می‌باشد. به همین دلیل امکانات شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه که

شامل نرم‌افزارهای مختلف و گروه‌های طنز و سرگرمی است می‌تواند قسمتی از وقت آزاد و حتی مفید کاربران را به خود مشغول کرده و صرف‌نظر از تبعات آن، کاربر مورد نظر را برای لحظه یا ساعتی سرگرم و شاد نماید، به‌ویژه وقتی این زمان در گروه‌های خانوادگی یا دوستانه سپری شود می‌تواند فرصتی برای یک تفریح و سرگرمی خانوادگی و دوستانه مجازی باشد؛ بنابراین پیشنهاد می‌گردد که از این تنوع در راستای طراحی نرم‌افزارهای کاربردی که زمینه‌ساز کار و اشتغال برای جوانان باشد و همچنین نیازهای تحصیلی و آموزشی آن‌ها را رفع نماید بهره‌مند شد و فقط از این تنوع در نرم‌افزارها جهت سرگرمی و وقت‌گذرانی بیهوده استفاده نشود.

با توجه به نتایج ارتباط با نزدیکان و دوستان به‌طور معناداری رابطه مثبتی با وابستگی به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه داشته و قابلیت پیش‌بینی آن را دارد که با پژوهش‌های انجام‌شده توسط آکسوی (۲۰۱۸)، زمانی و تقی‌پور (۱۳۹۶)، معینی‌کیا و همکاران (۱۳۹۴)، جوادی نیا و همکاران (۱۳۹۲) و اکبری تبار و همکاران (۱۳۹۲) همسو می‌باشد. یکی از دلایل این وابستگی را می‌توان ارتباط جوانان در شبکه‌های اجتماعی با همسالان خود دانست، به‌عبارت‌دیگر وقتی که فرد ایده‌ها و عقاید خود را با همسالانش در میان می‌گذارد، طبیعتاً از سوی آن‌ها مورد تأیید و پذیرش قرار می‌گیرد و این شرایط به او اعتمادبه‌نفس می‌دهد که هر آنچه بگوید پذیرفتنی است.

امروزه به‌واسطه این فناوری نوین تمام کاربران در یک خانواده می‌توانند در یک زمان واحد با بسیاری از اقوام دور و نزدیک خود به‌صورت خصوصی و عمومی در ارتباط باشند، از احوال یکدیگر باخبر شوند و در گروه‌های خانوادگی به بحث و تبادل نظر پیرامون مسائل خانوادگی و اجتماعی بپردازند که این یکی از ویژگی‌های رسانه‌های نوین بوده که ارتباط میان انسان‌ها را سهل و آسان نموده است و کاربران گروه‌های مختلفی از دوستان، آشنایان و همکلاسی‌های قدیم و جدید که در مقاطع مختلف زندگی شان وجود داشته و تمایل به ادامه آن ارتباطات دارند را تشکیل داده و در این گروه‌ها مطالب مختلفی ردوبدل می‌نمایند.

تفاوت این نوع ارتباط با روابط چهره به چهره در این است که امکانات شبکه‌های اجتماعی مجازی به ما این فرصت را می‌دهد که تمام کسانی را که سال‌ها است از آن‌ها بی‌خبریم جستجو کرده و با تمام آن‌ها در ارتباط باشیم، بدون آنکه نیاز به هزینه و زمانی اضافی داشته باشیم. از آنجایی که انسان یک موجود اجتماعی است و کیفیت زندگی او بستگی زیادی به کیفیت روابط انسانی و اجتماعی وی دارد، بنابراین به راحتی می‌توان با افزایش و بهبود رابطه با دیگر افراد همچون دوستان، خانواده و فامیل به کاهش وابستگی‌های خود به اینترنت و شبکه‌های اجتماعی کمک کرد.

با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر، ثبت رکورد در لایک بیشتر یکی از اهدافی است که رابطه مثبتی با وابستگی به شبکه‌های اجتماعی در میان دانشجویان دانشگاه‌های منطقه ۹ کشور دارد و قابلیت پیش‌بینی آن را دارد. با توجه به این که فضای این شبکه‌ها فضایی دنیازده و مادی است و همه چیز در قاب تصویر قرار می‌گیرد و قاب تصویر نیز چیزی جز ماده و عوامل مادی نیست و تبدیل شدن لایک گرفتن به ارزش و هدف، یعنی سمت و سوی زندگی مادی‌گرا می‌شود و در این فضا همه تلاش می‌کنند تا به اصطلاح «لایک» بیشتری بگیرند و این امر باعث می‌شود رقابت ناسالمی شکل بگیرد. در این راستا یکی از مواردی که افراد درصدد گرفتن تعداد «لایک» بیشتر می‌باشند پس از انتشار عکس‌های سلفی از خود است که به شدت آن را دنبال می‌کنند. در همین رابطه روزنامه دیلی میل گزارشی را در این خصوص منتشر کرده که در اصل ماحصل تحقیقی بوده که در مورد اثرات روحی روانی نگرش لایک در میان دختران نوجوان انگلیسی انجام شده است و نشان دادند که برای دختران انتشار عکس سلفی در شبکه‌های اجتماعی آنلاین برای آنکه دیگران آن را لایک کنند امروزه بسیار بیشتر از رفتن به دانشگاه و یا قایق‌سواری به همراه خانواده ارزش دارد که این مورد بیانگر اهمیت تعداد لایک بیشتر در میان استفاده‌کنندگان از شبکه‌های اجتماعی می‌باشد.



با توجه به نتایج پژوهش انجام شده، به نظر می‌رسد که وابستگی به اینترنت و شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه با اهداف مختلف پدیده‌ای رو به گسترش به‌ویژه در میان جوانان است و با وجود این‌که دانشجویان می‌توانند از شبکه‌های اجتماعی با هدف مبادله اطلاعات روز علمی استفاده کنند اما نتایج نشان داد که با این هدف استفاده چندانی از آن نمی‌کنند که این امر در پژوهش میرزایی و همکاران (۱۳۹۵) نیز مشاهده گردید که استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه رازی رایج است اما این استفاده در روند تبادل‌های علمی آن‌ها اثرگذار نیست، در تبیین این همسویی می‌توان گفت که استفاده غیرضروری از تلفن همراه مانند ثبت رکورد در لایک بیشتر توسط دانشجویان منجر به اتلاف وقت و افت تحصیلی و آموزشی آن‌ها شده در صورتی که می‌توانستند از این قابلیت برای انجام فعالیت‌های آموزشی و علمی خود استفاده نمایند.

گسترش استفاده از اینترنت و امکانات حاصل از این تکنولوژی و وابستگی به آن، بدون فراهم آمدن زیرساخت‌های فرهنگی لازم، می‌تواند چالشی فراروی انتقال ارزش‌ها، باورها و هنجارهای ملی و مذهبی و در سبک زندگی به نسل بعد محسوب شود؛ بنابراین در سطح کلان و برنامه‌ریزی‌های کلی جامعه، توجه به حل مسائل و مشکلات جوانان، ایجاد برنامه‌های مفرح و جذاب، می‌تواند راهکار مهمی برای کنترل وابستگی به اینترنت باشد. استفاده مداوم از شبکه‌های اجتماعی، باعث می‌شود ارتباطات چهره به چهره و تعاملات عمیق انسانی در درون خانواده کاهش یابد و در عوض ارتباطات مجازی گسترده ولی کم‌عمق جایگزین آن شود. بنابراین باید برای شناخت و استفاده بهتر دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی، تصمیم‌هایی اتخاذ شود تا علاوه بر استفاده به‌قصد پر کردن اوقات فراغت، دانشجویان از دیگر قابلیت‌های این رسانه در فعالیت‌های علمی خود بهره‌گیرند. بنابراین پیشنهاد می‌شود برنامه‌ریزی دقیق به‌منظور ارائه آموزش‌های لازم از طریق رسانه‌ها، خانواده و نهادهای آموزشی در ارتباط

با استفاده صحیح از شبکه‌های اجتماعی و آثار منفی استفاده افراطی و وابسته‌گونه و نادرست از آن‌ها ارائه گردد.

همچنین فرهنگ‌سازی استفاده صحیح از تلفن همراه در افراد، بالا بردن و به‌روز کردن اطلاعات آن‌ها با توجه به پیشرفت سریع فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات ضروری می‌باشد. علاوه بر این باید اقدامات کنترلی مناسب از طرف خانواده‌ها و مسئولان آموزشی برای کاهش شدت وابستگی افراد به تلفن همراه صورت گیرد. استادان و صاحب‌نظران نیز جهت اشاعه دانش در این شبکه‌ها حضور یابند، کارگاه‌های آموزشی، نصب پوستر، کلاس‌های توجیهی با محوریت شبکه‌های اجتماعی در دانشگاه به‌منظور آگاهی‌رسانی در رابطه با کارکردها و قابلیت‌های این شبکه برای دانشجویان برگزار شود و به دانشجویان از طریق تدوین و انتشار جزوه‌ها و کتاب‌ها در خصوص آگاهی‌رسانی از این شبکه‌ها اقداماتی صورت پذیرد.

با وجود این‌که مطالعات چندی در خصوص استفاده از شبکه‌های اجتماعی در میان دانشجویان در ایران انجام شده است اما با توجه به گسترش روزافزون استفاده از این شبکه‌ها در میان دانشجویان و وجود جنبه‌های مثبت و منفی کاربرد این فناوری، ضروری است برنامه‌ریزی‌های مناسب به‌منظور استفاده بهینه از این فناوری اتخاذ گردد و البته برنامه‌ریزی بدون اندازه‌گیری و آگاهی از وضعیت موجود ممکن نیست، پس نیاز است که مطالعات جامع و متعدد مقطعی در این خصوص انجام شود تا الگوی استفاده از شبکه‌های اجتماعی در میان دانشجویان در دوره‌های مختلف مشخص گردد.

### تشکر و قدردانی

بدین وسیله از همکاری صمیمانه تمام مسئولان و دانشجویان حاضر در مطالعه، تشکر و قدردانی به عمل می‌آید. شایان‌ذکر است این مطالعه بخشی از طرح پژوهشی مورد تأیید دانشگاه بیرجند با شماره ۱۳۹۷/۵/۲۱۸۰۹ می‌باشد.

## منابع

- احمدی، هدی؛ محمدی، فاطمه؛ معصوم بیگی، مهدیه و سهرابی، فرامرز. (۱۳۹۱). «بررسی میزان شیوع اعتیاد به اینترنت و رابطه آن با ویژگی‌های جمعیت شناختی در بین دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی»، *فصلنامه روانشناسی تربیتی*. شماره ۲۵: ۳۴-۱۹.
- اکبری تبار، علی‌اکبر و اسکندری پور، ابراهیم. (۱۳۹۲). *رسانه‌های اجتماعی و شبکه‌های مجازی*. تهران: مرکز توسعه فناوری اطلاعات و رسانه‌های دیجیتال.
- امیریپور، مهناز و گریوانی، مریم. (۱۳۹۳). «تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی جوانان»، *فصلنامه دانش انتظامی خراسان شمالی*. سال اول، شماره ۳: ۳۹-۲۳.
- جوادی نیا، علیرضا؛ عرفانیان، مرتضی؛ عابدینی، محمدرضا و بیجاری، بیتا. (۱۳۹۱). «تأثیر استفاده از شبکه‌های مجازی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند»، *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*. دوره ۱۲، شماره ۸: ۶۰۶-۵۹۹.
- حاجی‌زاده میمندی، مسعود؛ وکیلی قاسم‌آباد، سمیه و میرمنگره، اکرم. (۱۳۹۵). «بررسی رابطه عوامل روانی- اجتماعی اعتیاد به اینترنت (مطالعه موردی: دانشجویان دختر دانشگاه یزد)»، *زن در فرهنگ و هنر*. دوره ۸، شماره ۴: ۴۹۲-۴۷۳.
- خلیلی، لیلا. (۱۳۹۴). «استفاده دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی»، *تعامل انسان و اطلاعات*. دوره ۲، شماره ۱: ۵۹-۳۰.
- زاهد بابلان، عادل؛ معینی کیا، مهدی؛ خالق خواه، علی و آریانی، ابراهیم. (۱۳۹۳). «اهمیت و ضرورت شبکه‌های اجتماعی مجازی به‌عنوان ابزاری برای آموزش و یادگیری»، *مجموعه مقالات همایش ملی مهندسی رایانه و مدیریت فناوری اطلاعات*. تهران: شرکت علم و صنعت طلوع فرزین: ۱-۱۰.
- زمانی، عباس و تقی پور، فائزه. (۱۳۹۶). «شناسایی عوامل جذابیت شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه از منظر کاربران»، *جامعه پژوهی فرهنگی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*. سال هشتم، شماره ۲: ۷۱-۴۵.
- شاهرودی، سمیه؛ سلطانی، فریدونی؛ نوری، نرگس و ریگی، افسانه. (۱۳۹۷). «بررسی رابطه وابستگی اعتیادگونه به تلفن همراه با انگیزه پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانشجویان شهر خاش منطقه بلوچستان»، *مجله روانشناختی و روان‌پزشکی شناخت*. سال پنجم، شماره ۶: ۷۰-۵۷.
- شهبازی، حسن؛ باقیانی مقدم، محمدحسین؛ محمدلو، اعظم و مطلق، زهرا. (۱۳۹۱). «ارزیابی تأثیر تلفن همراه بر عملکرد اجتماعی- آموزشی دانشجویان شهر یزد در سال ۱۳۹۱»، *مجله جهانی رسانه*. دوره ۸، شماره ۱۶: ۸۹-۶۹.

- شهبندی، اعظم و کرمی، زهرا. (۱۳۹۴). «بررسی الگوی مصرف تلفن همراه در اوقات فراغت جوانان و والدین تهرانی»، *فرهنگ مردم ایران*. شماره‌های ۴۲ و ۴۳: ۱۴۲-۱۲۱.
- معینی کیا، مهدی؛ زاهد بابلان، عادل؛ آریانی، ابراهیم و خالقی خواه، علی. (۱۳۹۴). «بررسی اهداف و انگیزه‌های دانشجویان از کاربرد شبکه‌های اجتماعی مجازی (مطالعه موردی دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه‌های تهران، علامه طباطبائی، شهید بهشتی و محقق اردبیلی)»، *رسانه*. سال ۲۶، شماره ۴: ۱۳۰-۱۰۵.
- منصوریان، مرتضی؛ صلحی، مهناز و ادب، زهره. (۱۳۹۳). «رابطه وابستگی به تلفن همراه با احساس تنهایی و حمایت اجتماعی در دانشجویان»، *مجله علوم پزشکی رازی*. دوره ۲۱، شماره ۱۲۰: ۸-۱.
- موسوی، کمال الدین و شفیق، یاسمین. (۱۳۹۵). «اعتیاد به موبایل در جوانان تهرانی، یک بررسی جامعه‌شناختی». *مجله جامعه‌شناسی ایران*. دوره ۱۷، شماره ۴: ۱۶۴-۱۳۹.
- میرزایی، مریم؛ رحیمی، صالح و مرادی، محمود. (۱۳۹۵). «بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی در تبادل‌های علمی (مطالعه موردی: دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه رازی)». *کتابداری و اطلاع‌رسانی*. جلد ۱۹، شماره ۱: ۱۳۰-۱۰۸.
- یحیی زاده، سیمین؛ فلاحی خشک‌ناب، مسعود؛ نوروزی، کیان و دالوندی، اصغر. (۱۳۹۶). «بررسی شیوع اعتیاد به تلفن هوشمند در بین دانشجویان پرستاری در دانشگاه‌های علوم پزشکی شهر تهران در سال ۱۳۹۵»، *نشریه دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی شهید پزشکی*. دوره ۲۶، شماره ۹۴: ۱۰-۱.
- Akakandelwa, Akakandelwa & Walubita, Gabriel. (2017). "Students' Social Media Use and its Perceived Impact on their Social Life: A Case Study of the University of Zambia", *The International Journal of Multi-Disciplinary Research*. ISSN: 3471-7102: 1-14.
- Aksoy, Mehmet Emin. (2018). "A Qualitative Study on the Reasons for Social Media Addiction", *European Journal of Educational Research*. Volume 7, Issue 4: 861-865. ISSN: 2165-8714 <http://www.eu-jer.com/>
- Hamid, Suraya.; Waycott, Jenny.; Kurnia, Sherah. & Chang, Shanton. (2015). "Understanding Students' Perceptions of The Benefits of online Social Networking use For Teaching and Learning", *The Internet and Higher Education*. Vol. 26: 1-9.
- Samson, Jeri. & Keen, Beth. (2005). "*Internet Addication*", Webmaster. notmykid. org.